

دانشکده تربیت
رشته مشاوره خانواده
پایان نامه کارشناسی ارشد

تحلیل کیفی کاراکترهای دینی در فیلم‌های سینمایی بر اساس هویت دینی

استاد راهنما
حجت‌الاسلام دکتر محمد رضا احمدی

استاد مشاور
حجت‌الاسلام دکتر محمد دادسرشت

دانش‌پژوه
سید احمد موسوی نسب

دی ۱۴۰۳

الحمد لله الذي
خلقنا من
الحمم

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

بسمه تعالی

صورت جلسه دفاع پایان نامه

با تمیادت خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه)

جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد جناب آقای سید احمد موسوی نسب رشت: مشاوری (مشاوره خانوادگی)

تحت عنوان: تحلیل کیفی کاراکترهای دینی در فیلم های سینمایی بر اساس هویت دینی

با حضور استاد راهنما، استاد مشاور و هیأت داوران در مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت در تاریخ ۱۳۹۴/۱۰/۲۴ برگزار گردید و پایان نامه ایشان با کسب نمره به عدد ۱۹٫۸ به حروف: نوزده و نیم با درجه عالی پذیرفته شد.

نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
مدیر گروه: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمدرضا احمدی	دانشیار	مشارعی
استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمدرضا احمدی	دانشیار	مشارعی
استاد داور: جناب آقای دکتر سعید امیرکاوه	استاد	امیرکاوه
استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمد دادرشت	استاد	دادرشت
نماینده تحصیلات تکمیلی: جناب آقای سید مهدی موسوی	استاد	موسوی

معاون آموزشی مؤسسه
مادی ارشد حسینی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

دانشکده تربیت
رشته مشاوره خانواده
پایان نامه کارشناسی ارشد

تحلیل کیفی کاراکترهای دینی در فیلم‌های سینمایی بر اساس هویت دینی

استاد راهنما
حجت الاسلام دکتر محمدرضا احمدی

استاد مشاور
حجت الاسلام دکتر محمد دادسرشت

دانش پژوه
سید احمد موسوی نسب

دی ۱۴۰۳

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

بسمه تعالی

تعهدنامه اصالت پایان نامه

اینجانب سید احمد موسوی نسب فرزند سید جعفر متولد ۱۳۷۱/۱۰/۰۴ به شماره شناسنامه ۰۹۲۲۱۸۸۰۰۹ صادره از مشهد به شماره دانش پژوهی ۴۰۰۲۱۵۰۰۲ رشته مشاوره خانواده متعهد می‌شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این زمینه از آنها استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ ذکر گردیده است.

این پایان نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است. در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط مؤسسه از اعتبار ساقط خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانش پژوه

امضاء

حقوق مادی و معنوی پایان نامه

چاپ و انتشار پایان نامه های تحصیلی دانش پژوهان مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت بیانگر بخشی از فعالیت های علمی پژوهشی مؤسسه است.

اینجانب سید احمد موسوی نسب دانش پژوه رشته مشاوره خانواده مقطع کارشناسی ارشد، متعهد می گردم موارد ذیل را در خصوص حقوق مادی و معنوی پایان نامه ام با موضوع:

تحلیل کیفی کاراکترهای دینی در فیلم های سینمایی بر اساس هویت دینی

رعایت نمایم و در صورت تخلف از موارد ذیل، کلیه تبعات حقوقی آن بر عهده اینجانب خواهد بود:

۱. در صورت اقدام به چاپ پایان نامه، مراتب را قبلاً به صورت کتبی به معاونت پژوهش مؤسسه اطلاع دهم و در صورت تمایل مؤسسه به چاپ پایان نامه به صورت کتاب، اولویت با مؤسسه خواهد بود.
 ۲. در صورت موافقت معاونت پژوهش با چاپ پایان نامه به صورت کتاب توسط دانش پژوه، در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل چاپ گردد:
- «کتاب حاضر حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته مشاوره خانواده است که در سال ۱۴۰۳ در مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت به راهنمایی آقای دکتر محمدرضا احمدی از آن دفاع شده است».
۳. به منظور غنی سازی منابع و مآخذ کتابخانه مؤسسه، یک نسخه از آن به کتابخانه و یک نسخه نیز جهت بهره برداری به معاونت پژوهش اهدا خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانش پژوه

امضاء

تقديم به:

ساحت مقدس دختر رسول گرامی اسلام فاطمه زهرا

سلام الله عليها

به امید نیم‌نگاهی

سپاسگزاری:

از همسرم که کمک کار من در مسیر این تحقیق بوده است.

و همین طور اساتید محترم حجت الاسلام محمد رضا احمدی

و حجت الاسلام محمد داد سرشت که با راهنمایی های دلسوزانه خویش، مراد انجام این

تحقیق یاری نمودند

چکیده

باتوجه به اهمیت هویت دینی در زندگی انسان‌ها، رسانه‌ها از جمله سینما به این مسئله از طریق نشان دادن کاراکترهای دینی پرداخته‌اند. این پژوهش باهدف تحلیل هویت دینی در کاراکترهای دینی فیلم‌های سینمایی ایران در بازه زمانی ۱۴۰۰-۱۴۰۳ انجام شده است. نمونه‌ها به صورت هدفمند از میان فیلم‌های دارای کاراکتر دینی در این بازه زمانی انتخاب شده‌اند که شامل فیلم‌های «غریب»، «دینامیت»، «چپ»، «راست» و «عنکبوت» است. روش این پژوهش بر اساس مدل جان فیسک و باتکیه بر مؤلفه‌های ساختاری هویت دینی ارائه شده توسط نوری (۱۳۹۵) استوار است. این مؤلفه‌ها شامل باورها، ارزش‌ها، اهداف، صفات، گرایش‌ها، توانمندی‌ها و آسیب‌پذیری‌ها هستند. نتایج تحلیل نشان می‌دهد که تمامی مؤلفه‌های هویت دینی در فیلم‌های مورد بررسی نشان داده شده‌اند. باین حال، مؤلفه‌های ارزش‌ها، صفات و باورها بیشترین توجه را در این آثار به خود اختصاص داده‌اند. این امر حاکی از آن است که سینماگران ایرانی در بازنمایی هویت دینی، بیشتر بر جنبه‌های اعتقادی و اخلاقی شخصیت‌ها تمرکز کرده‌اند. در مقابل، مؤلفه‌هایی مانند اهداف، گرایش‌ها و آسیب‌پذیری‌ها کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند و به مؤلفه توانمندی‌ها اصلاً پرداخته نشده است.

واژگان کلیدی: هویت - هویت دینی - کاراکتر - مؤلفه ساختاری

فهرست

فصل اول: کلیات و مفاهیم.....	۱
۱-۱- مقدمه.....	۲
۱-۲- بیان مسئله.....	۳
۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش.....	۵
۱-۴- پرسش‌های پژوهش.....	۷
۱-۴-۱- پرسش اصلی.....	۷
۱-۴-۲- پرسش فرعی.....	۷
۱-۵- تعریف مفاهیم.....	۷
۱-۵-۱- هویت.....	۷
۱-۵-۲- هویت دینی.....	۸
۱-۵-۳- سینما.....	۸
۱-۵-۴- کاراکتر.....	۸
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش.....	۱۰
۲-۱- مبانی نظری پژوهش.....	۱۱
۲-۱-۱- هویت.....	۱۱
۲-۱-۱-۱- مفهوم‌شناسی هویت.....	۱۱
۲-۱-۱-۲- معانی هویت.....	۱۱
۲-۱-۱-۳- تاریخچه هویت.....	۱۲
۲-۱-۱-۴- نظریه‌های هویت.....	۱۴
۲-۱-۱-۴-۱- نظریه فروید.....	۱۴
۲-۱-۱-۴-۲- نظریه اریکسون.....	۱۴
۲-۱-۱-۴-۳- نظریه مارسیا.....	۱۶
۲-۱-۱-۴-۴- نظریه واترمن.....	۱۸
۲-۱-۱-۴-۵- نظریه مک‌آدامز.....	۱۹

- ۱۹..... نظریه برزونسکی..... ۱-۱-۴-۶-۲
- ۲۰..... نظریه نیومن و نیومن..... ۱-۱-۴-۷-۲
- ۲۱..... انواع هویت..... ۱-۱-۵-۵-۲
- ۲۱..... هویت فردی..... ۱-۱-۵-۱-۲
- ۲۱..... هویت اجتماعی..... ۱-۱-۵-۲-۲
- ۲۲..... هویت جنسی..... ۱-۱-۵-۳-۲
- ۲۲..... هویت ملی..... ۱-۱-۵-۴-۲
- ۲۲..... هویت شغلی..... ۱-۱-۵-۵-۲
- ۲۳..... هویت دینی..... ۱-۱-۵-۶-۲
- ۲۳..... عوامل مؤثر بر هویت..... ۱-۱-۶-۶-۲
- ۲۳..... خانواده..... ۱-۱-۶-۱-۲
- ۲۴..... همسالان..... ۱-۱-۶-۲-۲
- ۲۴..... مدارس..... ۱-۱-۶-۳-۲
- ۲۴..... رسانه..... ۱-۱-۶-۴-۲
- ۲۵..... هویت دینی..... ۱-۲-۲-۲
- ۲۵..... دین..... ۱-۲-۱-۲
- ۲۵..... نقش دین در هویت..... ۱-۲-۲-۲
- ۲۵..... هویت دینی..... ۱-۲-۳-۲
- ۲۶..... تفاوت هویت دینی و دین‌داری..... ۱-۲-۴-۲
- ۲۷..... فرایندهای هویت‌یابی دینی..... ۱-۲-۵-۲
- ۲۷..... پاسخ به پرسش‌های بنیادین..... ۱-۲-۵-۱-۲
- ۲۷..... یادگیری مشاهده‌ای..... ۱-۲-۵-۲-۲
- ۲۷..... تفکر نقادانه..... ۱-۲-۵-۳-۲
- ۲۸..... مؤلفه‌های هویت دینی..... ۱-۲-۵-۴-۲
- ۲۸..... باورها..... ۱-۲-۵-۴-۱-۲
- ۲۸..... ارزش‌ها..... ۱-۲-۵-۴-۲-۲

- ۲۹..... ۲-۱-۲-۵-۴-۳- اهداف
- ۲۹..... ۲-۱-۲-۵-۴-۴- گرایش‌ها
- ۳۰..... ۲-۱-۲-۵-۴-۵- صفات
- ۳۰..... ۲-۱-۲-۵-۴-۶- توانمندی‌ها
- ۳۱..... ۲-۱-۲-۵-۴-۷- آسیب‌پذیری‌ها
- ۳۱..... ۲-۱-۳- سینما
- ۳۱..... ۲-۱-۳-۱- مفهوم‌شناسی سینما
- ۳۱..... ۲-۱-۳-۲- اهمیت سینما
- ۳۲..... ۲-۱-۳-۳- تاریخ پیدایش سینما
- ۳۳..... ۲-۱-۳-۴- جایگاه سینما در ایران
- ۳۳..... ۲-۱-۴- پیشینه پژوهش‌های هویت
- ۳۳..... ۲-۱-۴-۱- مؤلفه‌های هویت دینی
- ۳۴..... ۲-۱-۴-۲- مؤلفه‌های هویت دینی در منابع اسلامی
- ۳۴..... ۲-۱-۴-۳- پژوهش‌های هویت دینی در رسانه
- ۳۷..... فصل سوم: روش پژوهش
- ۳۸..... ۳-۱- روش‌های تحلیل پیام‌های رسانه‌ای
- ۳۹..... ۳-۲- نشانه‌شناسی
- ۳۹..... ۳-۲-۱- جان فیسک
- ۴۰..... ۳-۲-۱-۱- رمزگان اجتماعی
- ۴۰..... ۳-۲-۱-۲- رمزگان فنی
- ۴۱..... ۳-۲-۱-۲-۱- زمان و مکان
- ۴۱..... ۳-۲-۱-۲-۲- دوربین
- ۴۱..... ۳-۲-۱-۲-۳- فاصله دوربین
- ۴۲..... ۳-۲-۱-۲-۲- زاویه دوربین
- ۴۳..... ۳-۲-۱-۲-۳- صدا
- ۴۳..... ۳-۲-۱-۲-۳-۱- گفت‌وگوها

- ۴۳..... ۳-۲-۱-۲-۳-۲- موسیقی
- ۴۳..... ۳-۲-۱-۲-۳-۴- کاراکترها
- ۴۴..... ۳-۲-۱-۲-۳-۱-۴- نام کاراکترها
- ۴۴..... ۳-۲-۱-۲-۳-۲-۴- لباس
- ۴۴..... ۳-۲-۱-۲-۳-۴- شیوه رفتار کاراکتر
- ۴۴..... ۳-۲-۱-۲-۳-۵- انتخاب بازیگران
- ۴۴..... ۳-۲-۱-۲-۳-۶- وسایل صحنه
- ۴۵..... ۳-۱-۲-۳-۳- رمزگان ایدئولوژیک
- ۴۵..... ۳-۳- ملاک انتخاب فیلم‌ها و نمونه‌گیری
- ۴۸..... ۳-۴- ابزار جمع‌آوری داده‌ها
- ۴۸..... ۳-۵- مراحل انجام تحقیق
- ۴۹..... ۳-۵-۱- تعیین پرسش پژوهشی
- ۴۹..... ۳-۵-۲- جمع‌آوری و انتخاب فیلم‌ها
- ۴۹..... ۳-۵-۳- تعیین رویکرد تحلیل محتوا
- ۴۹..... ۳-۵-۴- طراحی فرایند رمزگذاری
- ۵۰..... ۳-۵-۵- اجرای رمزگذاری
- ۵۰..... ۳-۵-۶- روایی‌یابی کدگذاری توسط کارشناسان
- ۵۲..... فصل چهارم: یافته‌های پژوهش
- ۵۳..... ۴-۱- فیلم غریب
- ۵۳..... ۴-۱-۱- رمزگان اجتماعی
- ۵۵..... ۴-۱-۲- رمزگان فنی
- ۵۵..... ۴-۱-۲-۱- زمان و مکان
- ۵۵..... ۴-۱-۲-۲- وسایل صحنه
- ۵۶..... ۴-۱-۲-۳- بازیگران
- ۵۶..... ۴-۱-۲-۳-۱- نام بازیگر
- ۵۶..... ۴-۱-۲-۳-۲- انتخاب بازیگران

- ۴-۱-۲-۳- لباس بازیگران..... ۵۶
- ۴-۱-۲-۴- شیوه رفتار بازیگران..... ۵۷
- ۴-۱-۲-۵- صدا..... ۵۹
- ۴-۱-۲-۵-۱- دیالوگ‌ها..... ۵۹
- ۴-۱-۲-۵-۱-۱- دشمن شناسی..... ۶۲
- ۴-۱-۲-۵-۲- وحدت و اتحاد..... ۶۲
- ۴-۱-۲-۵-۳- توجه به ولایت فقیه..... ۶۲
- ۴-۱-۲-۵-۴- توجه به مردم..... ۶۳
- ۴-۱-۲-۵-۵- حل مشکلات با صحبت کردن..... ۶۳
- ۴-۱-۲-۵-۶- جنگ آخرین راه است..... ۶۳
- ۴-۱-۲-۵-۷- عمل به وظیفه..... ۶۴
- ۴-۱-۲-۵-۸- توجه به بخشش..... ۶۴
- ۴-۱-۲-۵-۹- توجه به حق الناس..... ۶۴
- ۴-۱-۲-۵-۲- موسیقی..... ۶۵
- ۴-۱-۲-۶- دوربین..... ۶۵
- ۴-۱-۲-۶-۱- نمای دوربین..... ۶۵
- ۴-۱-۲-۶-۲- زاویه دوربین..... ۶۵
- ۴-۱-۳- رمزگان ایدئولوژیک..... ۶۶
- ۴-۲- فیلم دینامیت..... ۶۷
- ۴-۱-۲- شخصیت «هادی»..... ۶۷
- ۴-۱-۲-۱- رمزگان اجتماعی..... ۶۷
- ۴-۱-۲-۲- رمزگان فنی..... ۶۹
- ۴-۱-۲-۲-۱- زمان و مکان..... ۶۹
- ۴-۱-۲-۲-۲- وسایل صحنه..... ۷۰
- ۴-۱-۲-۳- بازیگران..... ۷۱
- ۴-۱-۲-۳-۱- نام بازیگر..... ۷۱

۷۱	انتخاب بازیگران. ۲-۳-۲-۱-۲-۴
۷۱	لباس بازیگران. ۳-۳-۲-۱-۲-۴
۷۲	شیوه رفتار بازیگران. ۴-۲-۱-۲-۴
۷۳	صدا. ۵-۲-۱-۲-۴
۷۳	دیالوگ‌ها. ۱-۵-۲-۱-۲-۴
۷۷	موسیقی. ۶-۲-۱-۲-۴
۷۷	دوربین. ۳-۱-۲-۴
۷۷	نمای دوربین. ۱-۳-۱-۲-۴
۷۸	زاویه دوربین. ۲-۳-۱-۲-۴
۷۸	رمزگان ایدئولوژیک. ۴-۱-۲-۴
۷۹	شخصیت «محمد حسین». ۲-۲-۴
۷۹	رمزگان اجتماعی. ۱-۲-۲-۴
۸۱	رمزگان فنی. ۲-۲-۲-۴
۸۱	زمان و مکان. ۱-۲-۲-۲-۴
۸۱	وسایل صحنه. ۲-۲-۲-۲-۴
۸۳	بازیگران. ۳-۲-۲-۲-۴
۸۳	نام بازیگر. ۱-۳-۲-۲-۲-۴
۸۴	انتخاب بازیگران. ۲-۳-۲-۲-۲-۴
۸۴	لباس بازیگران. ۳-۳-۲-۲-۲-۴
۸۴	شیوه رفتار بازیگران. ۴-۲-۲-۲-۴
۸۶	صدا. ۵-۲-۲-۲-۴
۸۶	دیالوگ‌ها. ۱-۵-۲-۲-۲-۴
۹۰	موسیقی. ۲-۵-۲-۲-۲-۴
۹۰	دوربین. ۶-۲-۲-۲-۲-۴
۹۰	نمای دوربین. ۱-۶-۲-۲-۲-۴
۹۰	زاویه دوربین. ۲-۶-۲-۲-۲-۴

- ۹۱..... ۴-۲-۳- رمزگان ایدئولوژیک
- ۹۱..... ۴-۳- فیلم چپ راست
- ۹۲..... ۴-۳-۱- شخصیت «بشیر»
- ۹۲..... ۴-۳-۱-۱- رمزگان اجتماعی
- ۹۴..... ۴-۳-۱-۲- رمزگان فنی
- ۹۴..... ۴-۳-۱-۲-۱- زمان و مکان
- ۹۴..... ۴-۳-۱-۲-۲- وسایل صحنه
- ۹۶..... ۴-۳-۱-۳- بازیگران
- ۹۶..... ۴-۳-۱-۳-۲- نام بازیگر
- ۹۶..... ۴-۳-۱-۳-۲-۱- انتخاب بازیگران
- ۹۶..... ۴-۳-۱-۳-۲-۱-۳- لباس بازیگران
- ۹۶..... ۴-۳-۱-۳-۲-۱-۴- شیوه رفتار بازیگران
- ۹۸..... ۴-۳-۱-۵- صدا
- ۹۸..... ۴-۳-۱-۵-۱- دیالوگ‌ها
- ۱۰۱..... ۴-۳-۱-۵-۲- موسیقی
- ۱۰۱..... ۴-۳-۱-۶- دوربین
- ۱۰۱..... ۴-۳-۱-۶-۱- نمای دوربین
- ۱۰۱..... ۴-۳-۱-۶-۲- زاویه دوربین
- ۱۰۲..... ۴-۳-۱-۳- رمزگان ایدئولوژیک
- ۱۰۲..... ۴-۳-۲- شخصیت «معصومه»
- ۱۰۲..... ۴-۳-۱-۲- رمزگان اجتماعی
- ۱۰۴..... ۴-۳-۲-۲- رمزگان فنی
- ۱۰۴..... ۴-۳-۲-۱-۲- زمان و مکان
- ۱۰۵..... ۴-۳-۲-۲-۲- وسایل صحنه
- ۱۰۶..... ۴-۳-۲-۲-۳- بازیگران
- ۱۰۶..... ۴-۳-۲-۲-۳-۱- نام بازیگر